

KAPellen en KRuisen

nummer 47

juli 2010

Gelden beschikbaar voor opknappen kruisen en kapellen

Kruis Broekin Roermond

Europa lijdt weliswaar aan een tanende populariteit, maar dat kan niet gezegd worden van bepaalde Europese projecten. Een van die projecten is het Interregprogramma, bedoeld om de grensoverschrijdende samenwerking in Europa te stimuleren. Inmiddels is al weer het vierde Interregprogramma van start gegaan. Binnen dit programma wordt, met financiële steun van de provincie Limburg, middels het project "Sociale Innovatie Religieus Erfgoed" (SIRE) voor (Nederlands) Limburg een bedrag van niet minder dan € 450.000 beschikbaar gesteld. Dat geld is bestemd voor de restauratie en instandhouding van kapellen en kruisen en ander klein religieus erfgoed.

Dat is een hoop geld, maar bedacht moet worden, dat het bedrag uitgesmeerd moet worden over drie jaar. Voor elke Limburgse regio (noord – midden – zuid) is dan per jaar € 50.000 beschikbaar.

Vrijwilligers

De regeling is bedoeld om het vrijwilligerswerk te ondersteunen. Veel onderhoud aan kruisen en kapellen wordt van oudsher verricht door buurtbewoners en andere vrijwilligers, al dan niet verenigd in een stichting of werkgroep.

Men stoot echter vaak op onderhoudsproblemen, die de deskundigheid van de vrijwilliger te boven gaan.

Het vervangen van een kozijn of de reparatie van een leien dak zal

Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Swalmerstraat 100
Postbus 470
6040 AL Roermond

Telefoon
(0475)386 781

E-mail
skkl@bisdom-roermond.nl

Website
www.kruisenenkapellenlimburg.nl

Bank
57.62.20.159
IBAN: NL58 ABNA 05762 20 159
BIC: ABNANL2A

Doel

De stichting, verbonden met het Bisdom Roermond, is als overkoepelende organisatie sinds 1954 actief betrokken bij de zorg voor kruisen en kapellen in Limburg.

Doelstelling is het adviseren en stimuleren van lokale groeperingen en particulieren.

De stichting adviseert op het gebied van restauratie en onderhoud, alsmede bij het oprichten van kruisen en kapellen.

Kapellen en Kruisen

is een uitgave van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Redactie

B.H.H. Brader (eindredactie)
W.J.H. Oehlen

Donateurs

minimaal € 25,- per jaar

Abonnementen

€ 10,- per jaar

ISSN 1875-1644

provincie limburg

**HUIS VOOR
DE KUNSTEN
LIMBURG**

BISDOM ROERMOND

vaak aan een bedrijf moeten worden overgelaten. En dan ontstaan de problemen, want plaatselijk beschikt men meestal slechts over zeer bescheiden financiële middelen. Aan dit probleem wordt nu tegemoetgekomen.

In natura

Het project wordt in onze provincie uitgevoerd door Monumentenwacht Limburg, in nauwe samenwerking met de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg. Het is overigens niet de bedoeling, dat aan de plaatselijke organisaties een bedrag voor onderhoud wordt overgemaakt. Het project wordt namelijk "in natura" uitgevoerd.

Hierdoor ontstaat namelijk de mogelijkheid om leerlingen bij vakopleidingen en mensen uit de sociale economie, onder deskundige leiding, weer kennis te laten maken met historische materialen en ambachten.

Zo kan bijvoorbeeld een nog aan te wijzen bedrijf in opdracht en onder toezicht van de Monumentenwacht alle daken van aangemelde kapellen repareren. Of er komt een gezamenlijke opdracht om het timmer- of schilderwerk aan de Limburgse kruisen en kapellen uit te voeren.

Binnen het project zal er ook aandacht zijn voor informatieverbetering en toeristische ontwikkeling rond klein religieus erfgoed. Meer informatie omtrent het project kunt u onder andere vinden op de website van Monumentenwacht Limburg.

Inventarisatie

Om een goed inzicht te krijgen in de behoefte aan restauratie zal worden begonnen met een inventarisatie van de kruisen en kapellen, die dringend aan onderhoud toe zijn. Daartoe dienen bij de Monumentenwacht Limburg objecten te worden aangemeld. Dit kan schriftelijk met een formulier, dat bij de Monumentenwacht Limburg verkrijgbaar is.

Het is ook mogelijk om het formulier via de website van Monumentenwacht Limburg te downloaden.

Het ingevulde formulier dient **vóór 1 november 2010** aan de Monumentenwacht Limburg te worden geretourneerd.

Ben Brader,

secretaris Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Monumentenwacht Limburg

Bezoekadres: *Wijngaard 8, Thorn*

Postadres: *Postbus 3519, 6017 ZG Thorn*

Telefoon: *0475 - 56 39 99 van 9.00 tot 12.30 uur*

Email: *info@monumentenwachtlimburg.nl*

Website: *www.monumentenwachtlimburg.nl*

Houbenkapel Leveroy

De meeste dia's van Godfried Egelie thuisgebracht

Godfried Egelie was van 1987 tot 2002 bestuurslid van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg (SKKL), waarvan de laatste 10 jaar als voorzitter.

Bij gelegenheid van zijn afscheid werd hij in 2002 voor zijn vele verdiensten tot erevoorzitter benoemd. Op 3 november 2007 overleed hij op 78-jarige leeftijd. Godfried Egelie heeft naam gemaakt als deskundige op het gebied van het religieus erfgoed.

Van zijn hand verschenen onder andere de boeken *'Wegkruisen in Limburg'*, *'Gietijzeren kruisen in Limburg'*, *'Doorkruist Krijtland'* en *'Beeld van het Heilig Hart in Limburg'*.

Na zijn overlijden mocht de SKKL uit zijn nalatenschap een aanzienlijk deel van zijn bibliotheek en een uitgebreide verzameling dia's in ontvangst nemen. Die verzameling bestaat uit meer dan 1.500 opnamen van religieuze landschapsmonumentjes; de een nog mooier dan de ander, maar geen enkele voorzien van een locatie-aanduiding.

Reden waarom het bestuur van de SKKL de hele verzameling begin dit jaar heeft doorgeleid naar Chris Willems uit Ubachsberg (Voerendaal), die sinds het midden van de jaren tachtig een enorme kennis heeft opgebouwd over het complete kruisen- en kapellenbestand van Limburg.

Een lange en strenge winter en een slecht voorjaar zijn hinderlijk en vermoeiend, maar hebben ook zo hun voordelen, want na maandenlang ongestoord monnikenwerk is het Chris Willems gelukt meer dan 75% van de dia's van Godfried Egelie thuis te brengen.

Het bestuur van de SKKL is Chris bijzonder erkentelijk voor zijn noeste arbeid en het bereikte resultaat en beraadt zich er nog over, hoe achter 'de identiteit' van de resterende 25 % dia's kan worden gekomen (mogelijk door ze de komende tijd gefaseerd op de website van de stichting of in dit magazine te plaatsen).

Wiel Oehlen

Godfried Egelie

*De ene keer zijn wij in nood
dan weer hebt U, Maria, onze bijstand nodig!*

Inzegening van de gerestaureerde kapel van O.L. Vrouw van Bijstand in Nood, Boshoven/Weert

Noch de wegebouwers, noch de tand des tijds zijn in staat U, Maria, te verjagen van uw eeuwenoude vertrouwde plekje "op Boshoven", mooi beschermd onder de bomen op het kruispunt Boshoverweg-Princenweg! Om maar eens wat jaartallen te noemen: er is al sprake van een Mariakapelletje rond 1630. In de gevel staan jaartallen: 1755, 1905, 1921. De eerste twee verwijzen naar de restauratie van de oudste kapel en de laatste naar het bouwjaar van de kapel in zijn huidige vorm met dat typische tongewelf.

Telkens waren en zijn er mensen die Onze Lieve Vrouw dermate erkentelijk zijn, dat zij haar willen eren en danken én anderen de gelegenheid willen bieden hun voorbeeld te volgen.

Maria's buurvrouw

In 1976 moet het nodig weer eens onder handen genomen. Met het grootste gemak worden hand- en spandienstverleners gevonden, net zoals in 1982 en alweer in 2010. Namen van ijverige mensen vullen de kronieken, zoals nu bij de laatste keer: René Bovend'eerdts en Piet Meulensteen, vrijwilligers en kartrekkers, de gebroeders Barents van het gelijknamige stukadoorsbedrijf die al 4 generaties zich belangeloos inzetten voor het behoud van de kapel.

Mevrouw Mia Moonen tijdens de inzegening van haar Mariakapel op Boshoven

Deze keer vooral deze naam: Maria's buurvrouw, mevrouw Moonen, mevrouw Mária Moonen! Zij zorgt al 14 jaar onafgebroken voor 'haar' kapelletje. Een omstander zei: "Vanaf het ogenblik dat Mia wakker is, totdat ze slapen gaat heeft ze d'r aandacht voor: voor de openstelling op zaterdag en zondag,

Pastoor Tervoort, de misdienaartjes, de schutterij en de Maria-Broederschap

voor de kaarsjes, de bloemen en 'de poets!' Haar vurige vertrouwen in de Bijstand van Maria heeft naar haar vaste overtuiging zelfs in 1999 het OLS naar Boshoven gehaald! Maar uiteindelijk is mevrouw Moonen Onze Lieve Vrouw veel en veel dankbaarder omdat zij op Haar voorspraak haar ernstig zieke echtgenoot nog altijd bij zich mag hebben.

Inzegening

De plechtige inzegening vindt plaats in de frisse avondzon van 25 mei 2010 en wel door het terugplaatsen van het Maria-beeld. De Boshovense Schutterij en de Maria-broederschap van Weert vergezellen Onze Lieve Vrouw vanuit de parochiekerk naar het kapelletje. Pastoor Tervoort zegent en bewierookt rijkelijk de kapel en ook het beeld, waarna hij in een gebed Maria dankt voor al Haar gunsten en Haar vraagt daarmee ook de toekomst van de Boshovense gemeenschap te blijven zegenen.

Met een welgemeend dankjewel aan al de harde werkers en aanwezigen bij deze plechtigheid wordt eenieder uitgenodigd om op kosten van het kerkbestuur in een naastgelegen tent een drankje te nuttigen: "Mer good", zei de pastoor op z'n pastoors, "dat 't fris is, dan drinke ze neet zoeveul!"

Tekst en foto's:

Drs. W.J. Clout, archivaris SKKL

Veldboeketje

Kruisen en kapellen hebben in de loop der eeuwen vele schrijvers, dichters en troubadours geïnspireerd. In onze vaste rubriek 'Veldboeketje' ruimen wij een plekje in voor een romanfragment, gedicht, liedtekst, legende of enkele spreuken; geïnspireerd op de ontelbare monumentjes van vroomheid in het Limburgse landschap. Deze keer de tekst van een liedje over de Mariakapel van Thull (gemeente Schinnen), opgetekend uit 'Historiek 2009', het jaarboek van de vereniging Historie Schinnen.

Ós Mariakapel in Thöll

Foto: Jan Jansen (Nuth)

*Soms sjeelt de wendj mich door 't haar en roesjt ein zachte sjtum
dan wénke doezend dennebuim es ich dea berg beklum
en kom ich boave op die plek, dan blief ich eave dènke
en kiek ich noa de loeg dan zeen ich sjoapewolke blinke,
ich veul mich doa altied wear heim wie deks ich d'r auch koam
en goan ich weg dan blief ich sjtoan en kiek nog eave om*

*Doa langs die trappe op dea berg woa 't moderguèdske ummer wach
in dat kapelke van mien dörp doa brenne kearse daag en nach
nei, noeëts vergaet ich oeijt die plek, het middelpunt van lof en dank
den Heemel jubelt doa mèt bontje veugelzank
Woa mennig mooder met huer kenjer geit
hun liërde knele en leet beaje op 't benkske wat doa sjeit
's Leefvruiwke op de troën regeert d'r met heur kiendje aan de hand
euver os good oud Sjennes landj*

*Ein eijkheurke sjprengt van baum tot baum, ein meuderke kneelt neer
ein vleermoes sjpreijt de vleugels oet en fladdert heen en weer
de sjemer daalt dan langzaam, wiel os kenjer sjtil goan sjoape*

*noadat ze blie, nog onbezorgd op mörge doon hoape,
zoeë vilt den oavend eiken daag, mie dorp 't sjliëp wear in
mèr in de kapel doa waak 's leefvruiwke bes 't daagbegin*

*Ich bèn doa gans get kier' es kèndj die trappe op gegange
en heb d'r elken oavend in de mei ein oer gesjtange
veer beajde dan de roëzkrans, zonge Marialeedjes
en keke dan – veer jungskens – auch ens sjtiékem noa de meadjes,
noa aafloop leep dan ederein tevreej noa hievesj trük
vertellende zien daagverhaal van leid en van geluk*

*Noe is ter vuel verangert en vuel ouwt gebroek verdween
toch laup ich reigelmoatig nog ens eavekes doaheen
al is 't mèr oet nostalgie of om ens daag te zèkke
of om wie vreuger in de mei ein veldjbloom neer te lèkke,
de miensj woar doe tevreje en geluk woar gans gewoon
es te mèr deks dea berg op gings om ei kerske aan te doon*

Jean Keulen

Kent ook u teksten (romanfragmenten, gedichten, liedteksten, legenden of spreuken) die volgens u in deze rubriek thuishoren? Stuur ze – mét bronvermelding – op naar: Wiel Oehlen, Swier 47, 6363 CL Wijnandsrade. Mailen kan ook: w.oehlen@planet.nl

Geslaagde contactdag in Asselt

Op zaterdag 10 april werd in het Midden-Limburgse Asselt de jaarlijkse contactdag gehouden.

In stralend voorjaarsweer kwamen ruim 60 belangstellenden naar het kleine Maasdorp.

Op het programma stonden een korte vergadering en een bezoek aan het kerkje en het plaatselijke museum.

Euregionaal project

De voorzitter praatte de aanwezigen bij over de laatste ontwikkelingen betreffende het Euregionale project. U leest er het een en ander over in deze aflevering van dit tijdschrift. Met name het onderdeel over de bouwkundige zaken, waarbij € 50.000 per jaar beschikbaar komt voor elk van de regio's noord, midden en zuid, en dat drie jaren lang, trok de belangstelling. Menigeen is van plan een project in te dienen om zo in aanmerking te komen voor een deel van dat bedrag.

Website

De voorzitter vertelde over de hulp, die de stichting heeft gekregen van de heer Chris Willems. Die heeft dozen vol dia's uit de nalatenschap van oud-voorzitter Godfried Egellie kunnen koppelen aan kruisen in het zuiden van de provincie. Daardoor kunnen die in digitale vorm straks aan de data op de website gelinkt worden. De website zal bij het verschijnen van deze editie een heel eind gevuld zijn. Harrie Kuypers uit Heerlen heeft zich namelijk bereid verklaard de stichting van dienst te willen zijn als webmaster.

TV-serie

Voor de opnames voor een aanstaande tv-serie over devotie rond kruisen en kapellen, Lourdesgrotten en kruiswegen worden tips ingewacht bij het secretariaat. De serie wordt waarschijnlijk uitgezonden in Nederland en Vlaanderen. Vanuit de aanwezigen werd de tip te geven om het Oranjefonds bij gelegenheid aan te spreken voor een substantiële subsidie.

Uitleg in het Dionysiuskerkje

Op het internet zijn alle voorwaarden na te lezen. In de gemeente Maasgouw heeft men er prima ervaringen mee opgedaan. In het kader van de schrijffactie *Mijn dierbaar oord* was opgevallen, dat veel schrijvers een stukje hadden geschreven waarin klein religieus erfgoed een rol speelt. Misschien iets voor de redactie van dit tijdschrift?

Asselt

Aansluitend bracht het gezelschap een bezoek aan de kleine kerk van Asselt en het daar tegenover liggende plaatselijke museum.

Voor de gasten die voor het eerst in Asselt kwamen, was het een openbaring, dat de Dyonisiuskerk van een bevallige schoonheid is en fraaie religieuze kunst binnen haar muren bergt. De ligging op een steile terp aan de rand van het zomerbed van de Maas is spectaculair. In het museum trok de uitvoerige collectie veel belangstelling, van fossiel tot wijwaterbakje, en van Regoutporselein tot vuursteengeweer. Al met al een geslaagde contactdag. Volgend jaar op zaterdag, 16 april de volgende.

Koos Swinkels

Foto's: Jan Jansen (Nuth)

Grijze hoofden luisteren aandachtig

De Passiespelen in Tegelen en de Limburgse kruisen

In Limburg staan naar schatting een duizendtal kruisen. Veldkruisen en wegkruisen, iedereen kent ze: het beeld van Christus aan het kruis geslagen.

Hoewel kruisen al sedert het einde van de Middeleeuwen geplaatst werden, stammen de thans bestaande veld- en wegkruisen vooral uit de tweede helft van de 19^e eeuw en de eerste helft van de 20^e eeuw. Vaak is de reden van oprichting niet meer te achterhalen. Soms memoreren ze een moord, maar vaker verliest de ontstaansgeschiedenis van een veldkruis zich in de nevelen der historie.

De voorbijganger zal bij het passeren van een veldkruis niet steeds het trieste beeld van het lijden en sterven van Christus voor ogen hebben. Hij ziet eerder een symbool, een christelijk symbool, dat sedert eeuwen de westelijke beschaving vergezelt.

Het Passiespel in Tegelen, dit jaar voor de negentiende keer, drukt de toeschouwer weer eens met de neus op de feiten. De gewelddadige dood van Christus aan het kruis, indringend verbeeld door een groep van meer dan honderd amateurspelers.

Het zijn bekende beelden die getoond worden: Maria Magdalena, Lazarus, Pilatus, Herodes, de kruisweg. Beelden, die in Tegelen tot leven worden gewekt.

En aan het einde van het spel wordt Christus in een realistische scene aan het kruis geslagen.

Het is confronterend: die wrede werkelijkheid van tweeduizend jaar geleden en het rustieke, vredige van een kruis langs een Limburgse veldweg

Ben Brader

Voorzitter en secretaris van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg waren op uitnodiging van het Bisdom bij de première van de Passiespelen 2010 op zondag, 16 mei aanwezig en werden met enkele andere vrijwilligers in de pauze aan koningin Beatrix voorgesteld.

De kruisiging tijdens het Tegelse Passiespel. Foto: Pascal Moors

Limburgs mooisten (12)

De Kruisdagen

Langs bosrand en velden

Herinnert u zich dit nog?

Tot in de jaren vijftig, begin jaren zestig van de vorige eeuw was het – althans in ons Limburg – de normaalste zaak van de wereld, dat op de drie dagen direct voorafgaande aan Hemelvaartsdag, de mensen in de vroege ochtend in processie (met het kruis voorop, daarom de naam Kruisprocessie) over de veldwegen trokken, om Gods zegen af te smeken over de vruchten op de velden.

In mijn herinnering was het meestal goed weer. Natuurlijk had je ook wel eens pech en waren de veldwegen van de regen tot één grote modderpoel geworden en kwam je, zeker als je aan het einde van de processie liep, bijna onherkenbaar van de modder weer thuis. Toch kan ik me niet herinneren dat er dan werd geklaagd.

De Kruisdagen zouden rond het jaar 475 zijn ingesteld, maar rond 1960 zijn ze een stille dood gestorven.

In drie parochies van de gemeente Nuth is deze traditie in 2009 echter weer in ere hersteld. De eerste Kruisdag vanuit de H. Stephanuskerk in Wijnandsrade, de tweede vanuit de St. Bavokerk in Nuth en op woensdag – de laatste dag – vanuit de St. Servatiuskerk in Vaesrade. De processies trekken niet meer 's morgens uit, maar in de vroege avond en iedere parochie doet dit op zijn eigen wijze.

In Wijnandsrade is de Kruisprocessie eigenlijk nooit helemaal weggeweest. Traditiegetrouw trekt de processie er na de H. Mis van 18.00 uur naar het Mariakapelletje in de buurtschap 'Vink'.

Het is alsof de klok honderd jaar is teruggezet. Van heel ver hoor je vaag processiemuziek en als de blazers van de plaatselijke fanfare St. Caecilia even pauzeren, dan hoor je het gemurmel van de 'Onze Vaders' en 'Weesgegroetjes', die door de deelnemers met volle overgave worden gebeden. Het is niet de gemakkelijkste route, die de gelovigen moeten afleggen. Vanaf de kerk tot aan het kapelletje van 'Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand' voert de weg omhoog. Vooral het laatste gedeelte kent een steile helling, zodat menige processieganger naar adem moet happen en pijn in de beenspieren krijgt. Maar de omgeving maakt dit meer dan goed. De processieroute is namelijk om van te dromen: ze wordt gelardeerd door bosrand, velden, weilanden en eeuwenoude boerderijen.

Bij het kapelletje aangekomen houdt de pastoor een toespraakje, zegt enkele gebeden en wordt er een Marialied gezongen. Tot slot geeft hij de zegen en keert de processie langs dezelfde weg weer huiswaarts, maar nu voornamelijk in een afdaling! Dat scheelt een slok op een borrel, in dit geval miswijn

Foto's en tekst: Jan Jansen (Nuth)

Weilanden en eeuwenoude boerderijen

Bij de kapel van Onze Lieve Vrouw van Altijdurende Bijstand

Inzegening wegkruisen in Ohé en Laak

Zondag 30 mei jl. vond tijdens de jaarlijkse sacramentsprocessie door Ohé tevens de inzegening van twee wegkruisen plaats.

Gedurende het afgelopen jaar heeft de Stichting Vliegtuigoorlogsmonument en Wegkruisen Ohé en Laak zich samen met enkele vrijwilligers sterk gemaakt voor de oprichting van twee nieuwe wegkruisen. Een kruis staat aan de kruising Dorpsstraat/hoek Wijde Steeg, vlakbij huize Geno, en het andere op de kruising Burgemeester Minkenberglaan/Daalsweg, vlakbij kasteel Hasselholt.

De eerste kruisen werden al ruim meer dan 100 jaar geleden op deze plaatsen opgericht.

Protestgedicht

In de jaren zeventig stond het wegkruis bij huize Geno er zodanig slecht bij dat de kunstschilder Jacq. Verheyen uit Echt het niet kon laten om een protestgedicht te schrijven. Het was een oproep aan de jongeren van Ohé en Laak om zich weer om het onderhoud van het wegkruis te gaan bekommeren, nadat dit voorheen jarenlang liefdevol door de heer Sef Smeets was uitgevoerd.

De laatste jaren werd er echter geen onderhoud meer aan de wegkruisen uitgevoerd. Het ijzerwerk was zodanig door roest aangetast dat restauratie niet meer mogelijk was. De oplossing kwam uit eigen dorp en wel van de man die in Ohé een ijzersterke reputatie heeft opgebouwd als dorpsmid, zijnde Frans Pex. Frans zei spontaan alle medewerking toe.

Hij vond het zijn plicht om de oude wegkruisen exact na te maken, en daar waar mogelijk nog zelfs te verfraaien.

Toen Frans zijn werk voltooid had bracht de stichting een bezoek aan de werkplaats van de Stichting kruisen en kapellen Venray, waarna besloten werd om daar enkele corpussen aan te schaffen. Nadat de wegkruisen door de leden van het stichtingsbestuur geplaatst waren maakte Lars Peulen er een mooi dakje op en Jo Beunen zorgde voor het nodige zinkwerk. Van gemeentewege werd gezorgd voor een passende sierbestrating.

Het kruis bij Huize Geno

Het kruis op de hoek van de Burg. Minkenberglaan en de Daalsweg

De Stichting kruisen en kapellen Maasgouw dankt iedereen voor het welslagen van dit project waardoor het cultureel religieus erfgoed binnen Maasgouw een enorme impuls heeft gekregen. Mede dankzij de inzet van velen heeft Ohé en Laak er weer twee hele mooie monumentjes van vroomheid bij gekregen.

Lei Peeters,
voorzitter Stichting kruisen en kapellen Maasgouw

Processie

Tijdens de sacramentsprocessie stond diaken Mestrom bij elke locatie stil bij de betekenis van deze wegkruisen. Hij vertelde dat de kruisen destijds al waren opgericht op een kruising van wegen, en telkens zijn omgeven door drie lindebomen. De lindeboom verwijst naar het kruishout van Christus dat volgens de overlevering hieruit gemaakt zou zijn.

De diaken vertelde de talrijke deelnemers aan de processie tevens dat door de eeuwen heen de mensen troost hebben gezocht bij Christus in goede en kwade dagen, in voorspoed en tegenslag.

Nu de kruisen weer in volle glorie staan de stralen, waarbij elk kruis is omgeven door een bloemenkrans van gesmede rosetten, kunnen de inwoners van Ohé en Laak weer met trots terecht bij Onze Lieve Heer.

“Bezin in Limburg”

De vermarkting van ons religieus erfgoed

“Niets lijkt meer zeker in de hedendaagse economie”, zo schrijft de voorzitter van de Limburgse Kamer van Koophandel, mevrouw Bertha Verhoeven – van Lierop in het voorwoord van een nieuw magazine “Bezin in Limburg”.

“Maar zeker is wel”, concludeert zij, “dat zingeving en economie wel degelijk bij elkaar passen”.

Een hele scala van marketingtermen vliegt je vervolgens om de oren: vraagonderzoek, aanbodinventarisatie, pilots. Er liggen blijkbaar volop kansen voor de 1200 bedrijven en organisaties, die op deze *bezinningsmarkt* actief zijn. “En het is niet seizoensgebonden, want de weg naar bezinning is altijd open”.

Het 72 pagina's tellende, full colour glossy, een uitgave van de Kamer van Koophandel Limburg, wordt o.a. verspreid via de VVV's en door *bezinningsaanbieders*.

Wie denkt, dat het blad zich beperkt tot een paar kloosters, kerken en kapellen heeft het goed mis. Weliswaar is van de 34 beschreven locaties zo'n 70 % van katholieke oorsprong, maar de redactie is duidelijk niet eenkennig geweest.

Naast voor de handliggende bezinningsoorden als de kloosters van Wittem, Steyl, en Weert, de abdijen Lilbosch en St. Benedictusberg en enkele kapellen en kerken, treft men ook min of meer exotische oorden aan. Zo heet bijvoorbeeld een breed glimlachende Maharishi, weliswaar overleden in 2008, u van harte welkom in Vlodrop, waar u terecht kunt voor een cursus transcendent meditatie. Twee foto's van een meisje, afgebeeld vóór en ná een leergang TM, laten zien, dat het verschil in gelaatsuitdrukking werkelijk pakkend is.

Gemediteerd kan ook worden bij Zendo Maasduinen in Wellerlooi. Voor rust, stilte, ruimte en wellicht een stukje bezinning gaat men naar Meerlo naar het Mental Balance Center. Noord-Limburg is toch al rijkelijk bedeeld op dit punt; ook in Baarlo kan men voor spirituele arrangementen terecht en wel in Kasteel De Berckt.

Je leest over de St. Servaas in Maastricht en dan weer over het Duitse Soldatenkerkhof in Ysselstein, over Thermae 2000 in Valkenburg en over de Kapel van Genooy in Venlo.

Er ontrolt zich een bont pallet van bezinningsoorden.

En die zullen nu dan eindelijk vermarkt worden, ter meerdere eer en glorie van onze economie.

Ben Brader

De gemeente-opzichter

“Het is er allemaal niet beter op geworden. Ik bedoel de situatie op de secretarie na de fusie van onze vier plattelands-gemeenten. Het gemeentepersoneel van die gemeenten kreeg voor de fusie te horen, dat iedereen moest solliciteren. Meestal dus naar zijn eigen functie. De besten zouden dan uitgekozen worden en de rest werd boventallig. Ik zelf heb het geluk gehad, dat ik weer op bouwzaken terecht ben gekomen. Maar ja, dat is ook het enige positieve. Voor de rest is het hier een grote puinzooi. Er klopt niet veel. “Het komt allemaal wel goed”, zegt de wethouder, “Het heeft nu eenmaal zijn tijd nodig”.

Ik hoop, dat die tijd nog eens komt.

Ik denk nog vaak aan hoe het vroeger ging. We zaten in dat dorp van ons met een man of vijftien op de secretarie. Ik was daar opzichter en kon van alles regelen. Dat was makkelijk, maar ook wel eens lastig. Voor de burgers was het makkelijk, voor ons wel eens moeilijk. De hele dag stonden er mensen aan je bureau. De een had een kleine verbouwing, de ander had wat te mekkeren over het plantsoentje bij hem voor de deur en de derde wilde een stukje grond van de gemeente hebben. De meesten kende ik persoonlijk, omdat ik in het dorp woon en dan is het moeilijk om afstand te houden.

En dan was er ook altijd wat met die mannen van de kruisen en kapellen. Dat is zo'n club van gepensioneerden, die de kapellen en kruisen in het dorp onderhouden. Alleen, ze hebben nooit geld, maar wel altijd grote plannen. En of de gemeente dan niet kan bijspringen. Ik heb ze altijd zoveel mogelijk met raad en daad terzijde gestaan. Als er weer eens een paar stenen in een kapel vastgezet moesten worden, zei ik tegen Sjrar van de buitendienst, dat hij de komende week even langs die kapel moest rijden. En dat gebeurde dan geruisloos. Tot een keer de wethouder langs die kapel kwam en Sjrar aan het werk zag.

De volgende dag moest ik op het matje komen. Of ik de buitendienst particuliere eigendommen liet opknappen? Uiteindelijk had de wethouder er toch wel begrip voor. Maar het moest wel binnen de perken blijven. Per slot van rekening zijn die kruisen en kapellen toch min of meer gemeenschappelijk bezit, dus de gemeente mag zich daar best voor inspannen. Zo heb ik die stichting steeds met raad en daad ter zijde gestaan.

Af en toe droom ik nog wel eens weg, als er een brief komt van die stichting. Want tegenwoordig moet elk verzoek schriftelijk worden aangevraagd. De afzender krijgt dan de volgende dag bericht, dat de brief ontvangen is en vervolgens hoort hij de eerste maanden niets meer. Die brief moet dan allerlei afdelingen langs, dus de kans is groot, dat hij onderweg in een la verdwijnt. Zo gaat dat in een grote gemeente. Maar ondanks alles, de kruisen en kapellen in mijn dorp staan er nog steeds florissant bij. Die hebben kennelijk niet onder de gemeentelijke fusie geleden.”

Historische muurnis met Mariabeeldje in Belfeld

Boven de voordeur van de eeuwenoude boerderij aan de Rijksweg Noord 33 in Belfeld, ook wel genaamd "Het Huis aan de Mergelstraat", staat in een uitgespaarde nis een klein beeldje. Het is een keramische Mariafiguur met kind en het is ongeveer 25 cm. hoog.

De nis werd aangebracht bij de bouw van de boerderij in 1769 door koopman Willem Joosten, die ook burgemeester van Belfeld was en hier handelde in o.a. kolen en mergel.

Via de holle weg "t Mergelsjtraötje", werd de koopwaar uit de schepen vanaf de "Hamer" naar de straat vervoerd. Het handelshuis was hier gevestigd, omdat het vlakbij de grens tussen de Hertogdommen Gelder en Gulick lag. Deze grens was hier de Aalsbeek tussen Belfeld en Tegelen.

Schuilkerk en beeldje

Onder het Franse bewind vanaf 1795 was in deze boerderij een schuilkerk gevestigd, omdat er toen een kerkvervolging heerste. Hieraan kwam een einde op 15 juli 1801, toen een concordaat werd gesloten tussen de consul Napoleon en de Paus.

Omdat tijdens deze bezetting alle godsdienstuitingen waren verboden, werd hier in het geheim door Wilhelmus Smiets de H. Eucharistie opgedragen, een ondergedoken priester, die toevallig afkomstig was uit de Belfeldse buurtschap Geloo.

Volgens de overlevering heeft het beeldje hierbij een belangrijke rol gespeeld, want als het beeldje in de nis stond dan was het veilig, maar als er geen beeldje stond, dan was er onraad en ging de H. Mis niet door. Het weghalen kon ongemerkt voor de buitenwereld gebeuren, want de nis is - ook nu nog - vanaf de zolder bereikbaar via een luikje aan de achterzijde.

Godsdienstvervolging

De priesters werden in die tijd beschouwd als staatsambtenaren en ze moesten daarom in september 1797 de eed van trouw zweren aan de Franse Republiek en aan de Grondwet, maar dit stond in feite gelijk aan een eed van haat tegen de Kerk en het Koningschap. Ongeveer 80 % van hen weigerde dit en ging illegaal verder met de zielzorg. Hier was een groot risico aan verbonden, want als ze werden opgepakt, was verbanning vaak het gevolg. Via talloze gevangnissen werden ze dan uiteindelijk aan de Franse westkust ingescheept in korvetten, o.a. bij de eilandjes Ré en Oleron, of bij Rochefort of Bordeaux. Het reisdoel was vaak de strafkolonie Cayenne, aan de kust van Frans Guyana. Velen van hen stierven al onderweg aan de ontberingen van een maandenlange overtocht en werden nooit meer teruggezien. Maar vaak kwam men de havens niet uit, want de Engelsen blokkeerden deze met hun schepen.

Mariabeeldje in de muurnis van de boerderij

Zodoende is er maar een klein gedeelte overzee gebracht, de rest bleef achter in Franse hechtenis, met alle gevolgen van dien.

Na de Tweede Wereldoorlog

Het eeuwenoude beeldje had zelfs heelhuids de Tweede Wereldoorlog overleefd. Door hevig Engels granaatvuur eind 1944 - begin 1945, was het alleen achterover getuimeld.

Helaas is het enkele jaren na de oorlog per ongeluk met poetsen stuk gevallen. Er is daarna bij de Paters Redemptoristen in Wittem een nieuw beeldje aangeschaft.

Tekst en foto's: Jan Coopmans,
Werkgroep Kruisen en Kapellen Belfeld

Bronnen:

o.a. 'Geschiedenis van de St. Urbanusparochie te Belfeld' door Th.W.J. Driessen, pastoor te Well (L.) in 1971 en mondelinge informatie door Mevr. A. Dings-Jetten, in 2008.

De boerderij aan de Mergelstraat in Belfeld

Operatie carnaval in Wolfhaag

Het is aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Heinrich Himmler heeft persoonlijk het doodvonnis uitgesproken over Franz Oppenhoff, de nieuwe door de Amerikanen benoemde burgemeester van Aken. 'Oppenhoff is ein Verräter', aldus Himmler, 'Want hij heeft zijn benoeming te danken aan de Amerikanen'. De operatie moet worden uitgevoerd door zg. Weerwolven, een tegen het einde van de oorlog opgerichte organisatie, die ten doel had om achter de geallieerde linies terroristische aanslagen te plegen. De operatie krijgt de naam 'Carnaval'; de Weerwolven worden in het bos van Wolfhaag tussen Vaals en het Belgische Gemmenich gedropt.

Jozef Saive

Op 20 maart 1945, Aken is dan al bevrijd, doet Jozef Saive uit Vijlen dienst aan de grenspost Wolfhaag. Als zijn wachtdienst erop zit, gaat hij naar zijn vriendin Tiny uit Gemmenich, vlak over de grens. Samen gaan zij wandelen in het bos. Ook het zusje van Tiny gaat mee. Plotseling grijpt Jozef naar zijn geweer en zegt hij tegen de meisjes onmiddellijk naar huis te gaan om hulp te halen. Beide meisje lopen naar huis. Tiny kijkt nog eens kort over haar schouder en ziet Jozef achter een boom staan, het geweer in de aanslag.

Jozef hoort een geluid en roept in het Engels 'Hands up'. Donkere gestalten komen verstijfd tevoorschijn, maar steken hun handen niet in de lucht. 'Hands up' roept hij opnieuw, in de veronderstelling dat het een patrouille is.

Het zijn echter de Duitse Weerwolven en een van hen grijpt naar zijn pistool. De groep is in volle paniek, iedereen zoekt naar zijn wapen. En dan doorbreekt een schot de stilte. Er volgen nog meer schoten en Saive stort zwaar gewond ter aarde.

Toegesnelde hulp

Zijn chef, sergeant Finders, hoort de schoten, rent het bos in en komt Tiny tegen. Zij vertelt hem, dat er zeven of acht mensen bij Jozef Saive zijn. Even later ziet hij Saive levensgevaarlijk gewond op de grond liggen; biddend, want hij voelt dat de dood nadert.

Finders sleept Jozef naar het grenskantoor en waarschuwt de dokter van Vaals. Deze constateert dat Jozef heel ernstig gewond is en dat hij de nacht niet zal halen. Jozef Saive sterft diezelfde avond in de kleine Vaalser grenspost Wolfhaag. 'Operatie carnaval' heeft hiermee zijn eerste dodelijk slachtoffer. Een jonge man, die niets met de eigenlijke opdracht van de 'partizanen' te maken heeft en die onnodig is gestorven.

Het monument voor Jozef Saive

Weerwolven commando's

Oberbürgermeister Franz Oppenhoff wordt op de avond van 25 maart 1945 eveneens door de Weerwolven vermoord. De Weerwolven vluchten na de moord de Eifel in. Na diverse omzwervingen worden de dan nog in leven zijnde Weerwolven in 1945 gevangen genomen. In 1948 volgt een proces waarin Morgenschweiss, de man, die het dodelijke schot op Jozef Saive afvuurde, als getuige verhoord wordt. Hij wordt door het gerechtshof vrijgesproken, omdat de dood van Saive als oorlogshandeling wordt gezien.

Kruis in het bos

De familie van Jozef Saive en de inwoners van Vijlen-Wolfhaag richten ter nagedachtenis van Jozef Saive een monument op. Het bevat de volgende tekst: 'Hier viel in vervulling van zijn plicht op 20 maart 1945 Jozef Saive voor God, Koningin en Vaderland. R.I.P.'

Tekst en foto: Chris Willems

Herinzegening Mariakapel Maarland

Tijdens de afgelopen jaarwisseling vernielden vandalen de onlangs gerenoveerde Mariakapel aan de Rijckholterweg tussen Oost-Maarland en Rijckholt, vermoedelijk door het afsteken van vuurwerk.

De gerenoveerde Mariakapel van Oost-Maarland

Onder leiding van de Broederschap van Maerlant, die het beheer over de kapel voert, is de plaatselijke Mariakapel de afgelopen maanden voortvarend gerestaureerd. Als eerste is daarbij een nieuwe blauwe steen geplaatst, aangezien de oude totaal was vernield. Daarnaast zijn er herstelwerkzaamheden verricht aan het offerblok en de mergelstenen en is in de kapel een nieuw Mariabeeld geplaatst, geschonken door de Zusters onder de Bogen. De noodzakelijk door te voeren restauratiewerkzaamheden zijn mede mogelijk gemaakt dankzij de giften van particulieren en de donaties van plaatselijke bedrijven.

Op Pinkstermaandag 24 mei heeft pastoor Ivo Krewinkel de gerestaureerde Mariakapel van Maarland – tijdens een feestelijke plechtigheid – onder grote publieke belangstelling (opnieuw) ingezegend.

Tekst en foto: Chris Steeghs

Vernieuwd boomkruis in Nuth

Op dinsdag 6 april is op initiatief van de afdeling Nuth van het IVN een nieuw kruisbeeld aangebracht tegen een Amerikaanse eik aan de plaatselijke Leeuwerweg. Dit boomkruis is een vervanging van een eenvoudig, blauw gekleurd kruisbeeldje met dak, dat van 1983 tot 2003 aan de betreffende boom heeft gehangen.

Het is niet bekend wie dit devotieteken ooit op deze plek heeft bevestigd, maar medio 2003 bleek het plotseling van de aardbodem verdwenen.

Het nieuwe kruisbeeld is geschonken door Nuthenaar Math(ieu) van Sprakelaar en vervaardigd door Jan Kolmor, eveneens afkomstig uit Nuth. De plaat waarop het mooie kruis met corpus is bevestigd beeldt – heel toepasselijk – een blad uit van een Amerikaanse eik. Zo gaat het kruisbeeld als het ware op in de boom waar het tegenaan rust.

De tekst onder het boomkruis luidt 'Doer berg en dal. Mich vings te uëveral' en verwijst naar het glooiende Limburgse landschap, waarin het kruisbeeld zich bevindt.

Op 11 mei is dit vernieuwde religieuze landschapmonumentje in de stromende regen ('maar alle zegen komt nu eenmaal van boven'....) ingezegend door pastoor J. L'Ortye van de H. Bavoparochie in Nuth.

*Tekst en foto's :
Jan Jansen (Nuth)*

Het oude, eenvoudige blauwe boomkruisje

Het vernieuwde boomkruis

Nepomucenuskapel in Thorn opnieuw ingezegend

Op 6 juni 2010 is tijdens de Sacramentsprocessie de Nepomucenuskapel in Thorn opnieuw ingezegend.

De kapel was onder invloeden van weer en wind wat onderkomen geraakt.

De Stichting Kruisen en Kapellen Thorn, die het beheer over de kapel heeft, wilde bij de opknappbeurt de kapel ook weer zijn oude vorm geven. De echtgenote van bestuurslid Dré Corstjens was gelukkig in het bezit van een wazige foto, die lang geleden in de Katholieke Illustratie had gestaan. Op basis van die foto werden de nieuwe contouren van de kapel getekend. Op de voorgevel zou een torenopstand komen, op de achtergevel een kruis. Verder moesten hardstenen afdekplaten, koperen pinakels en een uitgebreide verfbeurt de restauratie afronden.

Financiën

Geld is in de kruisen- en kapellenwereld niet rijkelijk voorhanden. Zo ook in Thorn, waar op alle mogelijke manieren getracht moet worden om de benodigde gelden bij elkaar te krijgen.

Er wordt weliswaar veel in eigen beheer gedaan, maar leveranciers van materialen moeten nu eenmaal betaald worden.

Het is elke keer weer een wonder hoe de zaken uiteindelijk goed komen. De stichting heeft, als de bouwplannen voor de Nepomucenuskapel starten, een paar honderd euro in kas. Toch zijn in de loop van de verbouwing enkele duizenden euro's betaald. Er rust kennelijk zegen op het werk.

Nepomucenus

Waarom Nepomucenus in Thorn terecht is gekomen, is niet geheel duidelijk. Wel is bekend, dat het kapittel van de Thornse Abdij in 1742 besluit om een kapel voor de H. Nepomucenus te bouwen. Daarna is omstreeks 1900, toen in Thorn een trambaan werd aangelegd, de kapel zo'n honderd meter van zijn oorspronkelijke plek verplaatst.

In de kapel bevindt zich een terracotta beeld van de heilige uit 1743. Het is waarschijnlijk afkomstig uit Zuid-Duitsland of Oostenrijk, waar men beelden van Nepomucenus vooral kan aantreffen op bruggen. De bekendste brug in dit verband is de Karelsbrug in Praag, in de buurt waarvan de heilige in 1393 in de Moldau werd geworpen. De priester Nepomucenus weigerde namelijk aan koning Wenceslaus IV te openbaren wat diens echtgenote koningin Johanna bij hem had gebiecht.

Een beeld van Nepomucenus kan men op slechts op enkele plaatsen in Limburg aantreffen: op de brug in Swalmen staat een beeld van de heilige, in Herten nabij de Maas bevindt zich een niskapel en in Thorn staat in de gevel van de Kraekermolen een nisbeeld.

Restauratie

De restauratie van kapel, beeld en altaaropstand was een project van velen. In eigen beheer werd op de achtergevel een zwaar kruis geplaatst, afkomstig van het kerkhof. Verder werden hardstenen platen en een viertal pinakels aangebracht. En op het laatste moment werd de torenopstand geleverd en aangebracht.

Voor de restauratie van de altaaropstand werd niet tevergeefs een beroep gedaan op Helmi, dochter van het overleden bestuurslid Har Cuijpers. Zij woont tegenwoordig honderd kilometer ver in België. Zij offerde er graag een weekend voor op.

De zegen met het Allerheiligste

Onverwacht bleek er in de straten rondom de kapel een actieve vereniging te bestaan: Buurtvereniging De Tram. De leden van De Tram maakten korte metten met het buitenschilderwerk. Met een kratje bier zette een aantal leden zich aan het werk, waardoor op Sacramentsdag de kapel er als nieuw bijstond.

Inzegening

Op die stralende zondagmorgen trekt de Sacramentsprocessie uit. Harmonie St. Michaël, de communicanten, de herdertjes, de engeltjes, het Allerheiligste, gedragen door de deken, onder een baldakijn geflankeerd door Schutterij St. Michaël, het kerkbestuur, de wethouder en ten slotte het volk. Het is een lange stoet, die in het tempo van een processiemars en onder het gemurmel van het rozenkransgebed, traag voorwaarts gaat.

De Nepomucenuskapel aan het Lindepad prijkt in volle glorie. De zon weerkaatst verblindend op de wit geverfde muren.

De kapel dient als rustaltaar en de deken spreekt kort over de restauratie van de kapel. Vervolgens besprenkelt hij het gebouw met wijwater.

Na een gebed en de zegen zet de stoet zich weer in beweging, de lange weg terug.

Ben Brader

Kaarsjes branden

Wim Clout ontdekte in het boek "Kostgangers" door dominee Nico ter Linden een verhaal over een kapel in Griekenland.

Schrijver en uitgever verleenden toestemming voor publicatie in ons blad.

Deze zomer hebben mijn vrouw en ik op ons Griekse eiland weer onze jaarlijkse bedevaart gemaakt naar de kleine witte kapel op de berg om er wat kaarsjes te branden. Er zijn hier ik weet niet hoeveel van die huisjes des Heren, maar met dit kapelletje hebben we iets. Het ligt er zo liefelijk en zo stil en als je eenmaal boven bent hoef je al niet meer te bidden, want dat heb je onderweg al gedaan. Het is er koel en je hebt er ook zo'n mooi uitzicht over het land en over de zee. Je bent er dicht bij God. Ja, dat is natuurlijk onzin, dat weet ik wel, maar ik weet ook dat het geen onzin is. Een oude kerkvader (Gregorius van Nyssa was het, ik heb het thuis nog even nagekeken) mag dan in een brief aan bedevaartgangers wel beweren: "De verandering van plaats brengt u niet dicht bij God, want waar gij ook zijt, God zal naar u toekomen." Maar de nog oudere bijbelvertellers schrijven Mozes en Jezus niet voor niets steeds weer een berg op. Volgens Mattheüs vond de Opgestane het zelf ook de beste plaats om, voor hij het nóg hogerop zocht, de zijnen nog één keer om zich heen te hebben.

De forse klim naar boven is dus een lichamelijke en een godsdiensttoefening in enen. We lopen achter elkaar, het pad is smal en we hebben ieder zo onze eigen gedachten.

Mijn vrouw zal aanstonds vier kaarsjes ontsteken, vermoed ik. We hebben drie kinderen, maar we verwachten gezinsuitbreiding: onze dochter gaat trouwen. Ik zal twee kaarsjes branden. Ja, ik kan wel voor een halve kudde opsteken, maar dan kun je het ook net zo goed laten, ik doe het alleen voor de schapjes aan wie ik het beloofd heb, toen we afscheid namen: iemand die gek wordt van angst en iemand die gek wordt van verdriet. Veel meer kan ik niet voor ze doen.

Over kudde gesproken, daarnet hebben we de herder gegroet die in deze dorre vlakke zijn schapen water bracht. "Daar heb je die twee gekken weer, die hier ieder jaar zo nodig helemaal naar boven moeten klauteren," hoor je hem denken. Weet hij veel. Wat hij ziet zijn twee rijken uit het westen die in hun malle vakantieklaren verdwaasd en tegen de klippen op hun Mount Everest beklimmen, en zo stelt hij zich pelgrims niet voor. Het stelt natuurlijk ook niet veel voor.

De schapen van zijn kudde zijn even later heel kleine schapjes geworden, maar wanneer je goed luistert en als de krekels even hun knerpande kaken op elkaar houden, kun je hun bellen nog horen. Naar de balkende ezel van de boerderij beneden hoef je niet goed te luisteren, dat geluid gaat je ook

uit de verte nog door merg en been. "Balken" is trouwens een veel te welluidend woord voor zijn hartverscheurende roep, en "ia-ia" lijkt er helemaal niet op. De schepping die steunt en kreunt om verlossing, dát geluid is het, het gejammer van het ezeltje van Palmen, waarop Jezus Jeruzalem binnen reed. Het arme dier kan het beeld van de Zoon des Mensen, wenend op zijn rug, maar niet kwijt raken en het heeft kennelijk ook nog nooit van Pasen gehoord. Jammer dat we het beestje niet even mee kunnen nemen naar de kapel. Maar beesten bedevaarten niet. Dat is een prerogatief van de mens.

En ene mens knapt ervan op. De theologen weten er al eeuwen lang weinig raad mee, maar de gelovigen gaan er al eeuwen lang rustig mee door en gelijk hebben ze. Het doet ze goed. Bidden met de voeten. Een exercitie die helemaal aan te bevelen is als het met de mond wat moeilijker gaat. Woordje voor woordje levert bidden ons de nodige problemen op, maar voetje voor voetje wil het best nog lukken.

Als ieder jaar blijkt het kapelletje net gewit en gekuist. Wie zou dat toch doen? Van wie is dit kleine heiligdom? Wie onderhoudt het zo eerbiedig? Die boer? De boerin? Die herder? Zijn vrouw?

We ontsteken de kaarsjes. Vier en twee. We leggen wat dragmen neer. Voor het licht en voor de witkwast.

Bij de ikoon van *Christos Pantokrator* ligt een klein briefje, uit een oud schoolschrift gescheurd. Ik ben zo onbescheiden het open te vouwen. Het handschrift van iemand die nauwelijks kan schrijven. "Voor mijn zieke kind". Het gebed van een bezorgde moeder, dat kan niet missen.

Ik hoop zo dat we dat in de Wester ook eens kunnen doen, kaarsjes opsteken. Kan een mens in de dorre vlakke van Amsterdam óók even bedevaarten.

Eerst moet je je huis uit. Het huis waar je 's nachts wakker ligt en overdag tegen de muur opvliegt, daar moet je dan uit. Breek uw tent op, ga op reis. Lopen is dan natuurlijk het mooist. Of op de fiets, pelgrimeren kan op veel manieren. Met lijn 13 is ook goed, maar dan moet je wel een halte eerder uitstappen om nog even te kunnen lopen. Met de auto zal het niet gaan. Dat is wel een binnenkamer, maar eentje op wielen. Dan ben je er te vlug en je wordt, als het goed is, onderweg geheel in beslag genomen door het verkeer.

Een kapelletje of kathedraal, dat maakt niet uit. Als de deur maar open staat en als je voelt dat je welkom bent, als je de stilte maar kunt beleven en als je je liefde en je zorgen met een klein gebaar kunt uitbeelden door voor 's Heren aangezicht een klein lichtje te ontsteken voor je zieke kind of voor iemand die bang is of door verdriet is overmand.

En dan weer terug naar huis. "Langs een andere weg", net als de wijzen uit het Oosten. Want als het goed is voel je je dan toch eren beetje een ander mens.

Of dat kaarsje branden niet rooms is? Maak het een beetje! Er valt op dit hele eiland geen rooms-katholiek te bekennen. Trouwens, al zou het rooms zijn, daarom kan het toch nog wel deugen.

Magie?

Dat zou kunnen. In geval deugt het niet. Dan nemen wij God in regie in plaats van dat wij ons door God in regie laten nemen. Dan zeggen we: "Hoor eens even hier, lieve Heer, wij hebben dit kapelletje gebouwd en wij hebben het netjes gewit en wij hebben ons in de hitte een ongeluk gesjouwd over de keien om boven te komen en wij zitten vol godvruchtige gedachten en vrome wensen en wij hebben bovendien de nodige drachmen geofferd, dus we willen maar zeggen, dat het nu toch wel heel prettig zou zijn wanneer u nu van uw kant ..." Dat deugt dus niet. Maar daarom hoeft je het ritueel van het kaarsjes branden nog niet te veroordelen. Een mens kan het toch ook vanuit een goede gezindheid doen? 's Zondags naar de kerk gaan, je kind laten dopen, bidden, kerkelijk trouwen en begraven, het kan allemaal een manipulatieve magische component hebben. Maar daarom zijn die rituelen op zichzelf nog niet te veroordelen. Je moet ze steeds uitzuiveren. Witten en kuisen. Maar dan kunnen ze aardig zuiver zijn, toch? Wat wil die moeder van dat zieke kind met haar onbeholpen kattedelletje aan *Christos Pantokrator*? "Heer, wat ik u bidden mag, maak mijn kind beter," vraagt ze. Zo'n gebed is niet verboden, wel? Bovendien: die vrouw vraagt niet alleen iets, ze belijdt ook iets: "Mijn kind is niet alleen in de hand van de dokter, het is ook in de hand van God." Dat wist die moeder weliswaar al toen ze thuis aan de keukentafel dat briefje schreef, maar ze weet het weer wat beter nu ze het boven, in de kapel, op de bus heeft gedaan. Moeder komt dan ook een beetje anders bij zieke kind terug. Ze is een ogenblik wat dichterbij de hemel geweest, en nu kan ze er weer even tegen, beneden in het dal.

Het zou kunnen, magie. Maar het zou dus ook kunnen van niet. Dat hangt van het schaapje af. En van de herder van de kudde. Neem bijvoorbeeld de pastoor van de kerk van Domrémy. Rooms, ik geef het onmiddellijk toe, maar met milde gestrengheid helpt hij parochianen en pelgrims ieder mogelijk magisch denken uit te bannen, getuige deze wijze woorden op zijn kaarsenbak:

De kaars

De kaars maakt ons gebed niet overbodig, maar is er de voortzetting van.

De kaars maakt ons offer niet overbodig, maar is er het symbool van.

De kaars schenkt ons niet alles wat wij vragen, maar is teken van ons vertrouwen.

Ik herinner mij een vrouw, die doodsbenauwd was voor een operatie. Ik had beloofd dat ik haar 's morgens heel vroeg in het ziekenhuis nog even zou opzoeken.

Zij keek naar het klokje op haar nachtkastje. "Weet u", zei ze na een aarzeling, "nu op dit moment, verlaat mijn buurvrouw haar huis. Ze gaat naar de Willibrorduskerk, bij ons om de hoek. Ze is namelijk katholiek. Daar gaat ze een kaarsje voor me opsteken. Heeft ze me gisteren gezegd, dat ze dat zou doen. Vindt u dat gek?"

"Dat vind ik helemaal niet gek. Dat vind ik mooi."

"O, gelukkig. Ik vind het ook zo mooi. Ik heb bedacht: als ik straks naar de operatiekamer gereden word, dan staat dat kaarsje daarginds te branden. Ook als ik word weggemaakt en geopereerd. En ook als ik wakker word. En ... als ik niet meer wakker word ... dan brandt het nog."

Uit: *Kostgangers door dominee Nico ter Linden*
Uitgeverij Balans Amsterdam 2001

Inzegening veldkruis en Antoniusbeeld in Panheel

Na de H. Mis in de mooie Onze Lieve Vrouwe kapel in Panheel vertrokken op zondagmorgen 13 juni 2010 alle aanwezigen naar het nieuwe veldkruis langs de Pater Jacques Schreursweg.

Ter plekke aangekomen memoreerde Lei Peeters, voorzitter van de Stichting kruisen en kapellen Maasgouw dat er al sinds lange tijd een veldkruis op deze plek heeft gestaan.

Hij vertelde dat Onze Lievenheer in het veld in Panheel altijd een zwaar kruis moeten dragen.

Eerst werd in de oorlogsdagen het veldkruis getroffen door granaatscherven en verdween het tijdelijk uit het landschap.

Toen het teruggeplaatst was kwamen omstreeks 1964 de ontgrinders, en weer moest het veldkruis met zijn lindebomen in het kader van de vooruitgang wijken.

Nadat de ontgrinders waren vertrokken en de rust in dit gebied enigszins was teruggekeerd werd besloten om in 1978 op deze plek die een stuk noordelijker ligt dan de oorspronkelijke locatie een nieuw veldkruis op te richten.

Aan weerszijden van het kruis werden twee nieuwe lindebomen geplant.

Timmerman Pierre Corstjens bevestigt het gerestaureerde corpus op het kruis

Bever

Omdat het kruis omgeven was door water ontdekte de bever dat het hier goed toeven was.

In de nacht van dinsdag 21 op woensdag 22 juli 2009 brak het veldkruis aan de grond af. Het is onduidelijk of de tanden van de bever hieraan ten grondslag hebben gelegen of dat de tand des tijds zijn werk heeft gedaan.

Het bestuur van de Stichting kruisen en kapellen Maasgouw vond het haar plicht om te zorgen dat er weer een nieuw veldkruis werd gemaakt.

Na een oproep in Maasgouwnieuws ontving de stichting zelfs enkele giften als bijdrage in de restauratiekosten.

De heer Pierre Corstjens uit Thorn was bereid om het kruis te maken, en hij heeft blijkbaar vol overtuiging en met inspiratie van de Heer gewerkt want het eindresultaat is werkelijk prachtig. Ter voorkoming dat de bever weer zou terugkomen heeft het gemeentebestuur een bevertunnel aangelegd en werd het kruishout vervaardigd van eikenhout.

De bever kan er nu zijn tanden op stuk bijten en zonder problemen het kruis passeren.

Het prachtige boeket bloemen dat hier namens het kapelbestuur werd neergelegd geeft blijk van waardering voor het bereikte eindresultaat.

Het parochieel dames en herenkoor bracht een lied ten gehore waarna Pastoor Hooyschuur het nieuwe veldkruis met gerestaureerd corpus inzegende.

Foto Léon Janssen

De inzegening van het veldkruis in Panheel

Bij de inzegening van het kruis in Panheel werd een gedicht voorgedragen van priester-dichter Jacques Schreurs:

Ich stong bie zien kruuts

*Ich stong bie zien kruuts aan ne linjelaan
 En ich zaag noa zien leid, en ich sproak hem aan.
 Waat hingste doa bloeat aan dien kruuts en allein
 Waat hingste doa doeat in den doeat es e'ne stein
 Wem heit dich dè krans om dien huid gedoan
 Dich met henj en veut aan het kruuts gesjloan?
 Dien hoar hingtj vol drèk
 En dien lief nog vol blood.
 Zek, waarste gek veur dien volk of te good?
 Waat vongste toch aan,
 Want dien hert is gewondj.
 Waat kwoad deej dien hert,
 En waat leid diene mondj?
 Toen zag ter bedreufdj en zien hert zaag ich sjloan.
 Dit hùbbe auch kinjer van Limburg gedaon.*

Melkfabriek

Hierna vertrok de stoet naar de voormalige melkfabriek aan de Antoniusstraat

Daar aangekomen merkte de voorzitter van de stichting kruisen en kapellen op dat het hem was opgevallen dat de H. Antonius van Padua in Panheel bijzonder wordt vereerd.

Zo hebben we hier een grindplas die naar hem vernoemd is; verder is er een Antoniuskapelletje; de schutterij had vroeger als beschermheilige de H. Antonius en in de nis van de melkfabriek werd in 1914 een Antoniusbeeld geplaatst.

De melkfabriek kreeg als naam Coöperatieve Stoomzuivelfabriek St. Antonius, in de volksmond beter bekend als De Fuus.

We kennen Antonius allemaal als de patroon van verloren zaken.

De oude melkfabriek met bovenin het beeld van de H. Antonius

In de loop der jaren raakte Antonius in Panheel in de vergetelheid. Blijkbaar werden hier niet meer veel voorwerpen verloren en was de helper in nood niet meer nodig.

Echter in de ogen van een buitenstaander verloor Panheel erg veel.

Zo gingen de mooiste akkers verloren aan de vraatzucht van de ontgrinders, de schutterij hield er mee op en het beeld van de H. Antonius verdween uit de nis van de melkfabriek.

Een van de doelstellingen van de Stichting kruisen en kapellen Maasgouw is initiatief te nemen tot het terugplaatsen van religieuze buitenbeelden op plaatsen waar die vroeger hebben gestaan.

Zo werd de stichting getipt over een nis in de Oaj fuus van Panheel waarin vroeger een beeld van de H. Antonius gestaan zou hebben.

Een afvaardiging van het stichtingsbestuur had een gesprek met de zoon van de laatste directeur van de melkfabriek, zijn de heer Jo Peters, ook wel in de volksmond genoemd, Jo van de Fuus. Het werd het stichtingsbestuur snel duidelijk dat het zijn vurigste wens was om het beeld teruggeplaatst te zien op de plek waar het thuishoorde.

Na enig speurwerk kon het oorspronkelijke beeld worden achterhaald, en de heer Phons Brouns uit Heel werd toen verzocht om enige restauratiewerken aan het beeld uit te voeren.

De huidige eigenaren van de Oaj Fuus, zijnde de familie Verdonschot-Bex besloten om in de gevel van het pand een tekst aan te brengen, luidende de Oaj fuus St. Antonius Panheel 1914 / 1952.

Na de inzegening van het Antoniusbeeld door pastoor Hooyschuur werden de aanwezigen door de familie Verdonschot-Bex getraakteerd op een kop koffie met vlaai.

Lei Peeters

Duits soldatenwachthuisje in Venlo, nu Mariakapel

In de tweede wereldoorlog lag op de Grote Heide bij Venlo het vliegveld *Fliegerhorst Venlo*, zowel op Nederlands als op Duits grondgebied.

Er waren tien toegangspoorten met wachthuisjes, die de soldaten bescherming boden tegen regen en kogels. De zijmuurtjes van die wachthuisjes waren 50 cm dik en hadden schietgaten.

Alleen het wachthuisje van hoofdpoort nummer 1 aan de Schaapsdijkweg is behouden gebleven. Hier bevond zich ook het wachtlokaal voor de soldaten, die wacht moesten lopen, en drie cellen voor gevangenen.

Op de fundamenten daarvan staat nu het gebouw van Scouting Miguel Pro.

Het wachthuisje is na de oorlog door de zusters van de orde Dochters der Liefde - van het Mutsaertsoord - uit dankbaarheid ingericht als Mariakapel.

De kapel en de grond zijn thans eigendom van de gemeente Venlo en vallen sinds 1972 onder de zorg van de Stichting Kapellen en Wegkruisen Venlo.

De heer P. van Rensen heeft verschillende jaren de kapel verzorgd en in de Meimaand van bloemen voorzien.

Afspreekplek

In de jaren na de oorlog bezochten veel mensen het Mariakapelletje om te bidden uit dankbaarheid dat ze de oorlog hadden overleefd. Het was ook een geliefde afspreekplaats voor vrijende paartjes. Zij vonden hier beschutting tegen regen en wind en onder het wakend oog van Maria werd dan - uit het zicht van anderen - een eerste kus gegeven.

Veel verloofden hadden vanwege de oorlog een te lange verkeringsstijd van soms meer dan acht jaar..... Zij konden na de oorlog eindelijk sober trouwen, met vaak een geleend bruidskleed, gemaakt van parachutestof. Uit dankbaarheid legden ze dan de bloemen of het bruidsboeket neer bij het beeld van Moeder Maria.

In 1982 is de kapel verbouwd door de Scouting Miguel Pro en is Sint Joris, hun beschermheilige, als plaquette erbij geplaatst.

Tegenwoordig

Het opgeknapte, niet al te kostbare Mariabeeld werd korte tijd later gestolen. Een ander ter beschikking gesteld beeld werd weer gerestaureerd, maar nu geplaatst in een glazen kast achter een traliehek. Het klein onderhoud wordt nu uitgevoerd door de heer G. Tenten, de nieuwe bewoner van de Klim, die bovendien in de meimaand bloemen neerzet.

In 2001 is door de Stichting Historische Werkgroep Vliegveld Venlo - Herongen een herinneringsplaat op de zijmuur gezet met de tekst : " *Vliegveld Venlo, voor hen die vielen 1940-1945* " .

Tekst en foto's: Jan Voss, Venlo

De kapel van buiten gezien

Het interieur

Faits divers

Kruisen en kapellen in de Roerstreek

Van 9 mei tot 1 september 2010 vindt in het Roerstreekmuseum in St. Odiliënberg een tentoonstelling plaats onder de titel *Monumenten van vroomheid - Kruisen & kapellen in de Roerstreek*.

De expositie op 9 mei jl. geopend door vicaris-generaal H. Schnackers, die tevens pastoor is te Vlodrop, die er op wees, dat kruisen en kapellen niet enkel gezien mogen worden als cultuurmonumenten, maar ook als tekens van het levend geloof van mensen.

Wegkruisen, kapelletjes en putbeelden moeten feitelijk niet in een museum gezocht worden, maar vragen om ontdekt te worden op drukke, markante en even zo vaak stille en afgelegen plekken in het Limburgs landschap.

Toch zijn ze in de komende maanden in het Roerstreekmuseum te zien tijdens een wisselexpositie die het thema de in de Roerstreek in alle facetten belicht.

Het thema wordt in de expositie zeer gevarieerd gevisualiseerd door middel van objecten, foto's en audiovisuele presentaties. Een topstuk in de expositie is ongetwijfeld een herontdekte 16^e eeuwse Anna te Drieën, een terracotta beeldje van de 'Kapelkesput' uit St. Odiliënberg.

Het museum van de Heemkundevereniging Roerstreek, gelegen naast de Basiliek van de HH. Wiro, Plechelmus en Otgerus

van alle objecten in de Roerstreek en streeft ernaar om zowel bij de overheid alsook bij buurtverenigingen en particulieren nieuwe belangstelling te wekken voor het behoud van deze monumenten.

De tentoonstelling is te bezichtigen op dinsdag t/m donderdag en zondag van 13.30 tot 17.00 uur. Groepsbezoeken buiten de reguliere openingstijden enkel op afspraak. Gratis rondleiding voor bezoekers op elke 3^e zondag van de maand van 14.00 tot 15.00 uur.

Bestuurswisseling

Op 8 juni jl. werd door het bestuur van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg afscheid genomen van zijn provinciaal adviseur Theo Custers, die de dienst bij de Provincie gaat beëindigen. Het afscheid was niet voor lang, want aansluitend werd Theo benoemd als bestuurslid. Hij zal vanuit zijn woonplaats Bunde de kruisen en kapellen in de gemeente Gulpen-Wittem in het oog houden. Bij gelegenheid van deze bestuurswisseling liet het bestuur zich op de plaat zetten.

Van links naar rechts:

- achterste rij:

*Wim Clout (archivaris - Herten),
Wiel Oehlen (Wijnandsrade),
Ed van Gelder (Brunssum),
Koos Swinkels (voorzitter - Venray),
Jos Jenniskens (Horst).*

- voorste rij:

*Theo Custers (Bunde), Wim van
Diepen (penningmeester - Belfeld),
Ben Brader (secretaris - Thorn).*

Niet aanwezig:

*Sander van Daal (cultuur-historisch
adviseur - Roermond),
Toon Jenniskens (Maastricht) en
Jac Ritzen (Echt).*

Kruis met stenen in Slenaken

In het vorige nummer van "Kapellen en Kruisen" stond in deze rubriek een artikel over een kruis in Slenaken, waar op de dwarsbalk stenen gelegd waren. Jan Maessen uit Brunsum had zich hierover verwonderd.

Gelukkig meldde zich de oud-archivaris van onze stichting, Harrie Knoors.

Hij denkt in de richting van het Joodse gebruik op begraafplaatsen. Harrie heeft het verschijnsel waargenomen in Praag en ook trouwens op de Joodse begraafplaats in Roermond. De bezoekers leggen een steentje op het grafmonument als teken "Ik heb aan jou gedacht of ik ben hier geweest". Bij de Joden gaat dit terug op hun leven als woestijnvolk. De graven werden bedekt met stenen tegen de roofdieren.

Bij het Paul Vinckenkruis in Roermond ziet hij overigens ook steeds meer steentjes verschijnen.

Nogmaals "De linker- of de rechterzij?"

In het vorige nummer van "Kapellen en Kruisen" werd de vraag opgeworpen aan welke zijde van het corpus op een kruis de bloeddruppels dienen te worden aangebracht.

Bea Tilanus, cultureel antropologe en lid van de werkgroep Kruisen en Kapellen Mheer, ziet een relatie tussen het corpus en de toeschouwer. Het kruis weerspiegelt de lichaamsenergieën van de toeschouwer. De toeschouwer ziet links de rechterzijde van het corpus als in een soort mystieke spiegel van zich zelf.

Anatomisch gezien is de verbinding tussen de lever en de gal doorbroken. Jezus verrees in het wit. Er was geen zwart galligheid meer nodig. Anatomisch zit de lever rechts, dus links voor de toeschouwer. Dat is de meest gangbare plaats. De witte yin (opgaande) krachten zitten voor de toeschouwer links. Rechts benadrukt voor de toeschouwer het fysieke leiden van de Heer.

Hans Beijer reageert nuchter op de uitlating van Bea Tilanus. *Hans is, schrijft hij zelf, maar een simpele ingenieur met een beperkte anatomische kennis. Jezus kreeg de doodsteek met een lans van onderop, onder zijn ribben dus. Yin en yan zitten daar niet en ook lever en gal niet, maar wel longen en het hart; dat laatste is het doel van de dodelijke steek.*

Jezus kreeg de lans in zijn rechterzij gestoken zoals op oudste, oude en recente afbeeldingen getoond wordt.

De oude Joodse begraafplaats in Praag *Stary zidovsky hbitov*

Het kruis aan de Stationsweg in Brachterbeek

(Foto op laatste pagina)

Zo maar een mooie lentedag, in Brachterbeek. De drie zusjes Roumen, Bertie, Truus en Corry zijn er op uit getrokken en maken een wandelingetje.

Op de hoek van de Stationsweg en de Broekstraat staat Harry Maessen bij het fraaie, gietijzeren kruis te schoffelen. De zusjes passeren het kruis. Harry is nooit te beroerd om een praatje te maken en binnen de kortste tijd heeft hij de zusjes de hele geschiedenis van het kruis verteld.

Zijn overgrootvader, die hier woonde, heeft in 1876 het kruis geplaatst. Harry heeft het kruis en het corpus, dat geheel wit geverfd was, in 1967 grondig schoongemaakt. Vele lagen verf haalde hij er af. Onder de verflagen bleek zich op het corpus een gouden lendendoek te bevinden, terwijl op de handen en voeten en op de rechterzijde bloedsporen te zien waren. Merkwaardig, weer op de rechterzijde ...

Stationsweg Brachterbeek